

Christina Holst Færch, *Smædeskrifter, sladder og erotiske vers i 1700-tallet: Hans Nordrups forfatterskab – med et udvalg af hans digte* (København: Museum Tusulanums Forlag, 2019). 416 pp.

Simona Zetterberg Gjerlevsen, Aarhus University

16-1700-tallets København ændrer udseende, når man læser ph.d. Christina Holst Færchs *Smædeskrifter, Sladder og erotiske vers i 1700-tallet*. I Kongens Have er der opsat smædevers, på statuer er der skrevet spottende ord, og børsen er en opslagstavle med nyheder og sladder. De mange smædeskrifter, der var opsat rundt omkring i byen og som cirkulerede fra hånd til hånd i disse århundreder, udbasunerede både sladder, erotik og nationale- og internationale nyheder. De informationer, man ikke kunne få fra datidens tidsskrifter og aviser, finder man i smædeskrifterne, og de er ofte formfuldendt opsat. Smædevers befinder sig derfor et sted mellem litteratur, sladder, erotik og nyheder – de er sat op som det mest gennemførte barokvers, men taler om kongelige skandaler, selvkastning eller nye politiske dekretter.

Monografien bærer undertitlen «Hans Nordrups forfatterskab», og det er med udgangspunkt i præsten og digteren Nordrup, at Holst Færch tegner et billede af smædeskriftskulturen i Danmark i 1600- og især 1700-tallet. Materialet bærer ikke så få udfordringer med sig: smædeversene findes som oftest ikke trykt, og mange af de håndskrevne tekster er gået tabt, Nordrup skriver på et tidspunkt, hvor forfatterskabsbegrebet endnu ikke er etableret, og en stor del af teksterne er anonyme. Holst Færch har imødegået udfordringerne gennem et trefoldigt

---

Recommended citation: Simona Zetterberg Gjerlevsen, review of Christina Holst Færch, 'Smædeskrifter, sladder og erotiske vers i 1700-tallet: Hans Nordrups forfatterskab – med et udvalg af hans digte' (København, 2019), *1700-tal* 16 (2019): 145–148.
<https://doi.org/10.7557/4.4888>

Copyright: © 2019 The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

---

perspektiv: en forfatterskabslæsning, et genre- og et mediemæssigt perspektiv. Nordrup er hovedgenstanden i forfatterskabslæsningen, genrespørgsmålet angår smædeversenes form og indhold samt under- og nabogenrer som lejlighedsdigtning, erotisk digtning og nyhedsdækning, og medieperspektivet centrerer sig om tidens håndskriftskultur. Mens Holst Færch giver læseren indblik i århundredernes smædeskriftskultur, serveres også relevante generelle betragtninger angående hvert af de tre perspektiver.

Smædeskrifter, Sladder og erotiske vers i 1700-tallet viser, hvordan Nordrups forfatterskab er uadskilleligt knyttet til hans liv; nogle af hans tidligste digte udløber fra hans irritation over skolesystemet, senere digte hans flirt med katolicismen, og (ifølge sladder) skulle han have fået sit præsteembede ved at drive spot med, at opgaven, han var sat til, bestod af intet, og at det på samme vis var ud af intet, Gud skabte verdenen. Et forfatterskabsstudie af en forfatter til håndskrevne smædevers er en udfordrende opgave, og Holst Færch foreslår med inspiration i boghistorikeren Donald Francis McKenzie at afgrænse forfatterskabet til, hvad samtid og eftertid har opfattet som Nordrups tekster. Det får den spændende konsekvens, at forfatterbegrebet ikke er en konstant størrelse. Holst Færch fremlægger især i kapitlet «Anonymiteten som vilkår» oplysende pointer angående forfatteranonymitet, der ikke blot generelt vanskeliggør forfatterskabslæsning, men i teksternes samtid formår at skabe et særligt rum for de indviede, der ikke behøver navn på digtet for at genkende digteren.

Noget af det allermest spændende er, når Holst Færch virkelig går i dybden med læsningerne af smædeversene som det eksempelvis er tilfældet med (hvad der formodentlig er) Nordrups *Den Grædende Dina Over Den Skam-skaaren Sichem* (s. 218 ff.). Hun har et imponerende overblik over stoffet, der gør, at hun kan fortælle litteraturhistorien gennem smædevers, som hun udlægger for læseren. Holst Færch formår at lukke svært tilgængelige tekster op og vise implikationerne af deres fortættede indhold, og når versene får allermest plads, bliver de i sig selv åbninger ud mod store emner og ud mod anden digtning. Dina-digtet tager udgangspunkt i en Københavnsk selvkastrat, der fodrede byen med sladder i starten af århundredet, men gennem Nordrups digt åbner Holst Færch både for datidens syn på kønsspørgsmålet og foretager andre relevante læsninger af blandt andet 1600-tallets berømteste danske salmedigter, Thomas Kingo.

Holst Færch viser på én og samme tid en fordybelse i stoffet og en ironisk distance, som når det lyder: «Det skal med det samme slås fast, at det, som her benævnes som erotisk, ikke nødvendigvis vil pirre en nutidslæser i særlig grad» (s. 209). Selvom materialet giver en del udfordringer, leverer det også gratis underholdning. Kapitlet om erotik og smædevers indeholder det ene smædevers

efter det andet, som måske ikke pirrer nutidslæserens erotiske fornemmelser, men smilebåndet. Når Holst Færch for alvor lader læsningerne af enkeltværker udfolde sig og lader dem styre retningen for behandlingen af mere generelle emner, virker bogen allerbedst, og Nordrups digtning kunne efter min mening godt i endnu højere grad have været styrende for bogen.

Smædeskrifter, Sladder og erotiske vers i 1700-tallet forklarer på overbevisende måde den vigtige rolle smædeskrifterne har spillet både for enkeltpersoner og i politisk henseende. Gennem relevante afstikkere til den engelske og franske smædeverskultur illustrerer Holst Færch, hvordan den danske ikke var nær så radikal som de udenlandske. Hun viser, hvordan smædeversene sjældent var rettet mod enevælden som styreform, men i stedet mod lokale lensmænd og gejstlige. Personligt rettede smædevers kunne være altafgørende for muligheden for at få en karriere og for ens eftermæle. Smædeskrifterne kunne, i kraft af at være håndskrevne, florere forholdsvis frit gennem det, der ellers var en omskiftelig periode, hvad angår censur. Håndskrifter kunne på den måde tage sig af «skyggesider» af samfundet, som den trykte digtning ikke kunne. Derfor er en af Holst Færchs vigtige pointer også, at håndskrevne skrifter ikke skal ses som inferiøre i forhold til den trykte litteratur, men som parallelle og tjenende en anden vigtig funktion.

Smædeversene er ofte stillet op som formfuldendte digte med fast rim og rytme, men samtidig har de et indhold, man ikke forbinder med klassisk digtning: de handler om sladder og forskellige former for nyheder. Holst Færch forklarer denne skrivemåde med henvisning til Gérard Genettes definition af parodien, som fastholder af en høj stil, behandlende et vulgært emne. Dette er en brugbar forklaring, men jeg kunne godt have ønsket mig endnu flere refleksioner angående smædeversenes berettigelse som litteratur. Sommetider trækker Holst Færch generelle betragtninger ud af smædeskrifterne og Nordrups forfatterskab. F.eks. at litteraturen i 1700-tallet i stigende grad blev underlagt en moralsk vurdering, der ikke kan skilles fra den moralske vurdering af digteren som person (s. 22 ff.). Jeg kunne godt have ønsket mig flere betragtninger om, i hvilken grad sådanne konklusioner er generaliserbare, eller gælder særligt for smædeversene. Det ville have givet et yderst interessant perspektiv med et blik på smædeskriftets helt unikke sammenstilling af højt og lavt gennem afstikkere til andre teksttyper fra århundredet som f.eks. tekster fra tidsskrifter, der også serverede nyheder og sladder samt regulær poesi. Jeg ville med andre ord gerne have hørt endnu mere om smædeversenes specificitet – ikke bare i kraft af deres medie og kontekst – men på grund af deres aparte sammenstilling af høj stil og lavt indhold som bryder med det klassicistiske genredekor.

Smædeskrifter, sladder og erotiske vers i 1700-tallet er en imponerende præstation i et felt, hvor der hidtil kun foreligger sporadisk forskning. Alene bogens kommenterede optryk af ti værker tilskrevet Nordrup, som i flere tilfælde ikke har været trykt før, og som udgør bogens sidste del, er et væsentligt bidrag til litteraturhistorien. Holst Færchs bog er vidende, interessant, morsom og helt i tidens ånd: særdeles oplysende.